

➤ | Af cand.theol., kirke- og diakonimedarbejder Oline B. Kobbersmed

Kirke og tro – for og med teenagere

Evangelisk brobygning

Forårstid er konfirmationstid. For mange teenagere er det kulminationen på en vandring med kirke, tro og eksistentielle spørgsmål. For majoriteten sættes den synlige del af vandringen imidlertid på pause her, uanset hvor positivt mødet med kirke og præst har været. Men teenagere er uendelig meget værd for Gud, og de har brug for ham. Derfor kalder denne problemstilling på eftertanke og reaktion.

Jeg vil i denne artikel se på nogle tendenser i skandinaviske undersøgelser af teenagere og tro. Hvordan styrker vi broen mellem evangeliet og teenagernes livsverden¹?

Oftentimes har religionspædagogisk litteratur i en klassisk/konservativ teologisk kontekst lagt vægt på det verbale indhold i oplæringen. Lad mig til en begyndelse understrege: påvirkning gennem ord i forkyndelse og undervisning er afgørende, når vi ønsker at dele den kristne tro med teenagere. Uden ord falmer indholdet. Men samtidig er der andre aspekter i mødet mellem teenagere, tro og kirkeliv, som fortje-

ner stor opmærksomhed, fordi de har mindst lige så stor relevans for teenagernes oplevelse af de ord, de hører.

Den norske forsker Geir Afdal har i sin bog *Religion som bevægelse* et interessant bidrag til en sociokulturel forståelse af tro og religion. Læring sker først og fremmest gennem social praksis, det gælder også religiøs læring. Religiøs kundskab bør man derfor ikke kun anse som teoretisk viden, men også: "...den kropplige, relasjonelle, distribuerede og tause kunnskapen som finnes i ulike praksiser." (Afdal, s. 19) Denne faglige erkendelse er ganske sigende for megen nutidig religionspædagogisk forskning.

Uden ord bliver troen tom, men udelukkende med ord bliver den livløs. Troen er jo netop ikke bare et dogmatisk system, der skal læres, men et liv, der skal leves. Troen er ikke blot en kognitiv, individuel færdighed, men en gennemtrængende virkelighed, der møder mig som helt menneske. I mødet med teenagere er det afgørende for at forstå, hvad der gør indtryk – og hvorfor gode samtaler om tro ikke nødvendigvis sætter

sig synlige spor.

Jeg vil i denne artikel særligt rette blikket mod to aspekter:

- Relationernes afgørende betydning
 - En holistisk, engagerende praksis
- Sigtet med artiklen er at bidrage til samtale og refleksion hos alle, der har berøring med teenagere, tro og kirkeliv.

Lyset fra tidsrejsen

Lad os først foretage en tidsrejse på omkring 1900 år. I kirkens første århundreder oplevede man en altfølgende forvandling fra en lille jødisk bevægelse til statsreligion i Romerriget på få århundreder. Hvad var det, der gjorde den kristne tro så overbevisende?

Tidligere tiders kirkehistorikere har understreget den kristne forkyndelse². Men ifølge den amerikanske religionssociolog Rodney Stark, der har beskæftiget sig indgående med perioden, er svaret et noget andet: Det var det favnende fællesskab og den omsorgsfulde praksis, som i første omgang virkede overbevisende på folk. Hvor Romerriget var fyldt af skel mellem samfundets forskellige lag, favnede kirken alle – selv slaver. Kvinder var velkomne og havde vigtige opgaver. Når andre frygtede sygdomme og død, var de kristne trofaste støtter og sygeplejere under epidemier. De frygtede ikke døden.

Stark hævder, at netop fællesskab og praksis inkarnerer den kristne tro: *"I believe that it was the religion's particular doctrines that permitted Christianity to be among the most sweeping and successful revitalization movements in history. And it was the way these doctrines took on actual flesh, the way they directed organizational actions and individual behavior, that led to the rise of Christianity."* (Stark, 211)

Med andre ord: relationer og inkarnatorisk praksis har en stor del af æren for, at kirken oplevede en så eksplosiv vækst i de første århundreder.

FOTO: PIXABAY

»» Det er altså ikke nyt, at relationer og holistisk praksis er afgørende. Den erfaring har hørt med kirken fra begyndelsen som en afgørende del af den kristne tro. Alligevel er det væsentligt fortsat at reflektere over denne virkelighed, så den fortsat kan finde form i kirkeliv anno 2022.

Den åbne dør lukker i

Hvert eneste år har kirker i Danmark en enestående mulighed for at komme i berøring med teenagere og åbne deres øjne for den kristne tros rigdom og relevans i deres liv. Folkekirkens konfirmationsprocent er blandt verdens højeste. Alligevel ser projektet ud til delvis at mislykkes. Særligt i folkekirken er det en stor udfordring at overbevise konfirmanderne om, at kirkeliv hører med til troen – og at kirkedøren også står åben efter konfirmationen.

Valg- og frimenigheder ser ud til at have en langt større succesrate med at bibeholde konfirmander i en aktiv trospraksis med fx gudstjenestedeltagelse. Formentlig hænger det dog sammen med konfirmandernes familiebagergrund, hvor en stor del af teenagerens forældre bakker op om det fortsatte kirkelige engagement.

Det leder os hen mod første fokusområde: relationernes betydning for teenagere.

Jeg bestemmer selv – men jeg vil gerne gøre bedstemor glad...

Den norske forsker Erling Birkedal fra MF i Oslo har gennem en lang årrække forsket i børn, unge og tro. Sammen med Lars Kåre Grimsby udgav han i 2020 en artikel med afsæt i et studie af norske teenageres tanker forud for eventuel konfirmationsforberedelse.

Der er altså tale om motivationsforskning: Hvad får de unge til at vælge konfirmation i kirken, frem for andre ritualer (fx hos Human-Etisk Forbund)? Projektet baserede sig på både spørgeskemaer og kvalitative interviews blandt teenagere i forskellige dele af Norge.

Samlet set tegner sig et billede af teenagere, der er drevet af relationer. På spørgsmålet om, hvad de unge glæder sig mest til ved konfirmationsforberedelsen, er "ønsker å opleve et godt fællesskab" absolut topscorer, hvor omkring 70% af teenagerne er-

klærer sig "helt enige" i udsagnet. Til sammenligning er det kun omkring 10%, der erklærer sig "helt enig" i udsagnet "høre om Gud og kristendom", og lidt flere ser frem til at være med til gudstjeneste sammen med andre unge.

De unge mener selv, deres valg er individuelt. De føler sig ikke forpligtet af fx kammeraters valg og fravalg i forhold til konfirmation. Alligevel afspejler deres værdier, at omkring 70% af de adspurgte tænker på, "at alle i familien skal ha det bra" dagligt eller ugentligt, mens kun lidt mere end 10% lige så ofte tænker på, hvad Gud kan betyde for den enkelte. Selvom teenagerne regner beslutningen for deres egen, er det altså et klart flertal, der ønsker at bevare en god relation til familiemedlemmer, og dette bekræftes af deres tilslutning til konfirmation. Når det kommer til det reelle valg, er der en udpræget tendens til, at teenagerne vælger konfirmation til og fra i overensstemmelse med deres familietradition.

"Generelt ser valg av konfirmasjon ut til å være socialt motivert i større grad enn det er religiøst motivert...", konkluderer forfatterne.

Dette kan virke som en banalitet, men er alligevel værd at have i tankerne, når man står med en gruppe teenagere i skole, kirke eller klub: selvom fællesskabet i denne gruppe er nok så varmt og stærkt, må man i udgangspunktet også regne med de relationer, der er usynligt til stede: Båndene til familien, som har formet og fortsat former teenagerne på godt og ondt. En god samtale med teenagerne er også en samtale, der har familien i tankerne.

Det er altså en overvejelse værd, uanset om man har at gøre med konfirmander, udskolingselever eller kirkeligt arbejde: Hvordan bevarer vi blikket for broen til hjemmet? Kan vi fx hjælpe med til, at tro og livsspørgsmål kan tages op på hjemmefronten – også hvor der ikke tidligere har været tradition for det?

Mødet med en betydende anden

"Den religionspædagogiske forskning peger ret klart på, at hvis unge ikke oplever en religiøs praksis, f.eks. i hjemmet eller i det kirkelige børne- og ungdomsarbejde, er det nærmest umuligt, at en konventionel gudstro

bliver en central personlighedsfaktor – uanset deltagelse i konfirmationsforberedelse m.v. Hvis dette skal ske, kræver det et markant møde med en betydende anden eller et betydende fællesskab, der modellerer troen i praksis." (Munksgaard s. 15)

Et andet aspekt af den relationelle tilgang er forholdet mellem den voksne underviser og teenagerne. I dansk sammenhæng peger CUR's (Center for Ungdomsstudier) konfirmandundersøgelser på, at en varm og god relation til præsten er afgørende for konfirmandernes oplevelse af undervisningen. Dette afspejles også i Suzette Schurmann Munksgaards bog *Just do it*, der er udviklet i samarbejde med 25 præster – og med baggrund i en konfirmandundersøgelse blandt mere end 1000 konfirmander i Roskilde stift³. Den undervisning, der flytter noget hos teenagerne er ikke bare interaktion men relation – en nærværende voksen, der både taler med og lytter til teenagerne. Gennem dette nærvær skabes netop lydhørhed for det, som præsten har på hjerte.

En præst spiller fx bordtennis i pauserne med sine konfirmander og viser på den måde, at han vil dem. Responsen er tydelig, når vi lytter til to konfirmand-drenge:

"A: Vi spiller bordtennis sammen nogen gange – på en eller anden måde lærer man ham (præsten) at kende, når man spiller sammen.

B: Man lærer også noget, fordi han viser os, hvordan man slår op i Bibelen.

A: Man kan snakke med ham i pausen – han er sådan én, der er nem at snakke med – han lytter og han svarer.

B: Man lærer faktisk, at der er nogen, man kan læne sig op af – at der er nogen, man kan tale med – der er Gud og Torben (præsten)." (Munksgaard, 48)

Teenagere er individer. Men de er – som vi andre – skabt til fællesskab. De største sorger og glæder for teenagere er oftest forbundet med relationer, og det er i de nærende relationer, de oftest påvirkes positivt. Det betyder ikke, at man som lærer eller leder kan blive bedste venner med dem. Men omsorg og interesse kan være mindst lige så væsentligt som ordvalget i en andagt.

Lad os hermed vende os mod det andet aspekt: en holistisk, engagerende praksis.

FOTO: UNSPLACH.COM

Ordet blev kød – undervisningen må have krop

Når Munksgaard navngiver sin bog fra 2010 om konfirmationsforberedelse for drenge *Just do it*, er det ikke bare en popsmart replik om at halse med tiden, eller om aktivering for roens skyld. Munksgaards hovedanliggende er at bidrage til en konfirmationsforberedelse, der tilgodeser det behov, som mange teenagedrenge har for aktivitet – både fordi det skaber en bedre undervisningssituation i sig selv – men også fordi det bidrager til, at drengene oplever undervisningen relevant.

Ét af de væsentlige punkter i bogen er vægtningen af aktivitet blandt konfirmanderne. Munksgaard påpeger, at særligt teenagedrenge kan være udfordrede på koncentrationsevnen, og at den klassiske klasserumsundervisning næsten er dømt til at spille fallet: teenagedrenge evne til at sidde stille strækker sig i nogle tilfælde ned til 7-10 minutter, og derfor er der et stort behov for *legal fysisk aktivitet* (LFA) som en integreret del af undervisningen.

Ordtung undervisning er hverken hensigtsmæssig eller mere åndelig – nærmest tværtimod. Et inkarnatorisk afsæt kan betyde, at teenagerne inviteres ind i forskellige gøre-sammenhænge. Det kan være alt fra små

læringsøvelser i konfirmandstuen til diakonalt arbejde i lokalsamfundet, hvor de ikke kun er passive lyttere, men også aktører. Netop gennem praksis kan de lære mere om ham, som vi ønsker sammen at følge. Jesus kaldte jo netop også sine disciple til helt fysisk at følge ham, kaste garn ud, lægge hænder på syge og dele brød ud til sultne.

Delagtiggørelse

”Om ungdom ikke får opgaver, forsvinner de... om de får for store opgaver for tidlig knekker de.” (Åse Mari Kessel, grundlægger af HEKTA, Tveitereid og Norheim s. 12)

Bård Eirik Hallesby Norheim og Knut Tveitereid har gennem et treårigt norsk projekt undersøgt ”vitalt ungdomsarbejde i Den norske kirke (Dnk)”. Forskningsprojektet har særligt været optaget af ledelsesdynamikker i arbejdet. Ét af de undersøgte arbejder er ovennævnte HEKTA: et konfirmandarbejde i Dnk, der ønsker at bygge bro og engagere teenagere, oplære i den kristne tro, kalde til et liv i tjeneste og fællesskab. Dette gøres særligt gennem lejraktiviteter, hvor tidligere års deltagere engageres i lederopgaver med en stigende grad af ansvar over årene. Fælles oplevelser i form af fx lejrliv og skiture er afgørende i arbejdet.

Generelt er det undersøgte vitale ungdomsarbejde båret af en kultur, hvor unge inviteres ind i et både tydeligt og rummeligt fællesskab og over tid får muligheden for selv at blive ledere. Der er altså ikke et skarpt ”cut” efter endt konfirmandtid, det er snarere en fortsat rejse i et kristent fællesskab, hvor den unge også finder sit eget fodfæste. På flere måder samler Norheim og Hallesbys iagttagelser fokusområdet for denne artikel: relationer og holistisk engagement viser sig som betydningsfulde komponenter i vitalt ungdomsarbejde.

Tilbage til broen

Når konfirmander tilsyneladende konfirmeres ud af kirken, er det oftest et udtryk for, at de ikke oplever gudstjenesten som et relevant forum, og at andre tilbud er fraværende. En del teenagere giver udtryk for en gudstro, men de finder ikke et hjemsted for denne i kirken, når først dørene til konfirmandstuen er lukket. Relationen til præsten har ikke længere en naturlig ramme, gudstjenesten opleves som fjern og abstrakt, og der er sjældent invitation til engagement.

Udfordringerne i forhold til teenagere kalder på en øget bevidsthed og måske endda nye lokale fællesskaber eller praksisformer, som tilgodeser behovet for et tydeligt og rummeligt »»

»» fællesskab, holistisk formidling og engagement. Denne brobygning kræver tro, eftertanke og samtaler – ikke mindst med de teenagere, som det drejer sig om. Én præst, leder eller lærer kan ikke lokalt bære hver enkelt teenager videre. Men én person kan som bekendt være begyndelsen på en bevægelse, der sætter spor.

Brobygning kan være slidsomt. Men hvor det lykkes, skabes nye muligheder, og en ny verden åbner sig. Det er værdt at arbejde for! 🌱

Litteratur:

- Afdal, Geir: *Religion som bevægelse. Læring, kunnskap og mediering*. 2013, Universitetsforlaget, Oslo
- Anordning nr. 1027 om børnekonfirmandundervisning og konfirmation af 24/09/2014, Retsinformation
- Grimsby, Lars Kåre og Erling Birkedal: "Unge tanker om konfirmasjon. En studie blant 14-åringer forut for deres valg av ungdomsrite." i *Tidsskrift for praktisk teologi*, Årgang 37 Nr 2/2020, s. 22-38
- Kobbersmed, Oline. "Oldkirkens bymission: mellem netværk og individ". I *Ung Teologi*, Oslo, 2004 vol. 37 nr. 3, s. 19-28
- Munksgaard, Suzette Schurmann. *Just do it – dreng og konfirmationsforberedelse*. 2011,

Ungdomsanalyse.nu, Frederiksberg

- Norheim, Bård Eirik Hallesby og Knut Tveitereid: "Ildsjeler og ildsteder. En etnografisk studie av ledelsesdynamikker I vitale ungdomsarbeid I Den norske kirke." i *Tidsskrift for praktisk teologi*, Årgang 37 Nr 2/2020, s. 6-21
- Stark, Rodney: *The Rise of Christianity. A Sociologist reconsiders History*. 1996, Princeton University Press, Princeton, New Jersey

¹Jf. Anordning nr. 1027 §8

²For forholdet mellem Adolf von Harnacks klassiske forståelse og Rodney Stark m.fl. se Kobbersmed, 2004

³Beskrevet i Suzette Schurmann Munksgaard og Søren Østergaards rapport *Mere end blot forberedelsen til en fest?*, CUR, 2010